

celerile de dikkati çeker. Ona göre kurrânın sultanlar başta olmak üzere hiç kimseye muhtaç olmaması, aksine herkesin kurrâyâ ihtiyaç duyması gerekir (Sülemî, s. 10). Böyle olmayan kurrâdan uzak durulmalıdır. Zira bunlar sevdiklerine meddahlık yapar, sevmediklerine iftira ederler.

Mustafa Kâmil eş-Şeybî, Ali Sâmi en-Neşâr gibi çağdaş araştırmacılar, fütüvvet ve melâmet ehline ait fikirlerin henüz başlangıç halinde de olsa Fudayl'in açıklamalarında bulunduğu ve onun bu fikirlerin ilk temsilcisi olduğu görüşündedirler (Ali Sâmi en-Neşâr, III, 403-404). Fudayl'in bu görüşü destekleyen bazı söz ve davranışları vardır. Meselâ kendisi âbid, zâhid ve âlimlerin devlet adamlarından uzak durmasını ister. Ona göre devlet adamlarıyla ilişki kurmayan bir kimse geceleri namaz kılan, gündüzleri oruç tutan, hac, umre ve cihad yapan, ancak onlara dost olan bir kimseden daha makbuldür (Ebû Nuaym, VIII, 98). Nitekim kendisi de Halife Hârûnürreşid ile görüşmek istememiş, halifenin ısrarı üzerine görüşmeyi kabul etmek zorunda kalınca sözünü çekinmeden söylemiş, ihsanını da reddetmiştir (a.g.e., VIII, 106; Attâr, s. 132). Bununla birlikte inzivâ köşesinde devlet adamlarının âdil ve dürüst olmaları için dua etmiş ve "Allah katında mutlaka kabul edilecek bir tek duam olsa devlet başkanının iyi olması için dua ederdim. Zira devlet başkanı dürüst olursa beldeler mâmur, insanlar güven içinde olur" demiştir.

Fudayl aynı zamanda güvenilir bir hadis râvisidir (Zehebî, A'lamü'n-nübelâ, VIII, 421). Mansûr b. Mu'temir, A'meş ve Bîşr b. Mansûr gibi hadisçilerden hadis rivayet etmiş; Süfyân b. Uyeyne, Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Abdurrahman b. Mehdî ve İmam Şâfiî gibi âlimler de kendisinden hadis almışlardır. Kaynaklar, Şifliğin merkezi olan Küfe'de uzun süre ikamet eden Fudayl'de az da olsa bir Şii temayülün bulunduğunu kaydeder (İbnü'l-İmâd, I, 317; Şeybî, I, 299).

Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, sözleri ve yaşama tarzı ile sonraki süffiler üzerinde derin etkiler bırakan Fudayl hakkında bir menâkıbnâme kaleme almıştır. Fudayl'in sağlığında vefat eden oğlu Ali ez-Zühdi, bizzat babası tarafından yetiştirilmiş olup bazı tarihçilere göre ibadet ve havf konusunda babasından üstündür ve onun gibi abdallardan sayılır (Zehebî, A'lamü'n-nübelâ, VIII, 435, 442; Câmî, s. 92). Hizmetçisi ve dostu İbrâ-

him b. Es'as, ayrıca İbrâhim b. Şemmâs es-Semerkindî, Kâdim ed-Deylemî de Fudayl'in ilminden ve mânevî feyzinden faydalanan talebeleri arasında gösterilir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 500; Sülemî, *Tabakât*, s. 6-14; Ebû Nuaym, *Hilye*, VIII, 84-139; Kuşeyrî, *er-Risâle*, Kahire 1966, s. 57; Hücvirî, *Keşfü'l-mahcûb* (Uludağ), s. 194-197; Herevî, *Tabakât*, s. 32-35; Attâr, *Tezkiretü'l-evliyâ* (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1991, s. 127-141; İbnü'l-Cevzî, *Şifâtü's-şafve*, II, 237-247; İbn Hallikân, *Vefeyât*, Kahire 1948, III, 215-217; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 245-246; a.mlf., *A'lamü'n-nübelâ*, VIII, 421-442; İbn Kesir, *el-Biddâye*, X, 198-199; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 294-297; Câmî, *Nefehât*, s. 38, 92; Şarâ-nî, *Tabakât*, I, 168; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I, 316-318; Ma'sûm Ali Şah, *Tarâîk*, II, 188-193; Sezgin, *GAS*, I, 636; Abdurrahman Bedevî, *Târîhu't-tasavvufi'l-İslâmî*, Küveyt 1978, s. 265-280; Ali Sâmi en-Neşâr, *Neş'etü'l-fikri'l-felsefi'l-İslâm*, Kahire 1978, III, 393-406; Şeybî, *eş-Şîlâ*, I, 299; A. Schimmel, *Tasavvufun Boyutları*, s. 42-43; Jacqueline Chabbi, "Fuḍayl b. 'Iyād un précurseur du Hanbalisme", *BEO*, XXX (1978), s. 331-345; M. Smith, "al-Fuḍayl b. 'Iyād", *EP*² (İng.), II, 936.

OSMAN TÜRKER

FUHŞÜ'İ-GAFLE

(bk. GAFLET).

FUHŞÜ'İ-GALAT

(bk. GALAT).

FUHUŞ

(الفحش)

Evlilik dışı cinsel ilişkiler;
din ve ahlâk ölçülerine uymayan
her türlü aşırılık.

İslâm Öncesi Dönem. Kelime ve terim olarak İslâm dininde ve müslümanlar arasında daha geniş bir kullanım alanı bulunmakla birlikte fuhuş genellikle, "bir kadının evlilik dışında meslek edinek veya başta para olmak üzere herhangi bir karşılık gözeterek vücudunu bir erkeğin cinsî tatminine sunması" anlamına gelir. Bunun yanında kadının kadınla ve erkeğin erkekle veya erkeğin anılan şartlarda başka bir kadınla olan cinsî münasebeti de fuhşun tanımına girer. Fuhşun tanımı, Talmud'da belirtildiği gibi hayvanlarla cinsel ilişkiye girmeye kadar genişletilebilir. Bu şekilde gayri meşrû yollara sapan kadınlara (bazı durumlarda erkeklerle de) **fahişe** denilir.

Dinî literatür göz önüne alındığı takdirde iki tür fuhuştan söz edilebilir. a) Bazı çok tanrılı dinlerde ortaya çıkan kutsal fuhuş; b) Meslek olarak icra edilen ücretli fuhuş. Bu iki gruptan hangisine girerse girsin fuhşun tarihi oldukça eski dönemlere ve geniş bir coğrafi alana uzanır. Sık olmasa bile arkaik ve çağdaş dinî topluluklarda fuhşa rastlanmaktadır. Bununla birlikte bu tip dinî gruplarda görülen fuhuş daha ziyade kutsal fuhuş veya "ilâhî evlilik"tir (hieros gamos).

Kutsal fuhuş, anaerik dönemden kalma bir geleneğin devamı niteliğindedir. Buna göre yer ve göğün birleşimini taklit edecek şekilde özel seçilmiş kadınlar erkeklerle cinsî münasebete girerler; böylece göğün yeri "dölleme"sinin benzeri olarak erkekler de bir bakıma tanrıça addedilen özel kadınları döllemiş olurlardı. Çok eski dönemlerden itibaren kutsal sayılan bu evlilik kurumunun zamanla organize hale geldiği anlaşılmaktadır. Genellikle bereket ilâhlarına ayrılan tapınaklarda görevli kadınlar istekli erkeklerin davetlerini reddedemelerdi.

Kutsal fuhşa ait en eski yazılı belgeler Mezopotamya'da Ur şehrinde gelmektedir. Milâttan önce 2300 yıllarına ait Sumerce bir tablet Tanrıça İnanna'nın hizmetindeki kutsal fahişelerden bahsetmektedir. İnanna'ya adanan tapınaklarda bu işe has olmak üzere ömürlerinde bir defa cinsî münasebete girecek çok sayıda kadın toplanır, tapınağa gelen bir kişi istediği kadını seçerek özel odalarda münasebette bulunurdu. Erkek ücret ödemek zorunda değildi. Aynı geleneğe daha sonra Sâmililer arasında da rastlanmaktadır. Akkadca'da, İnanna'nın Sâmi versiyonu olan İstar tapınaklarında bu işi yapan kadınlara "kadıştu" veya "zermaşitu" adı verilmektedir. Suriye ve Filistin'de Adonis tapınaklarında da aynı işlem yapılmaktaydı. Hamurabi kanunlarından anlaşıldığına göre Marduk Tapınağı'nda görev yapan bu kadınlar "Marduk'un kadınları" (sal Marduk) diye anılırlardı. Bununla birlikte eski Ön Asya dokümanları kutsal fuhuş ve ücretli fuhuş arasında belli bir ayırım yapmaktadır. Bu konudaki en önemli yazılı belge, tapınak görevlisi bir kadının genelevde çalışmasını yasaklayan Hamurabi kanunnâmesidir. Kutsal fahişelik kurumuna değişik bir şekilde Anadolu'nun Frig ve Lidya devletlerinde de rastlanır. Ana Tanrıça Kibe ve Attis'e

adanan tapınaklarda Galli adını alan rahipler kendilerini hadım ederler ve homoseksüel bir anlayışla fuhuş yaparlardı. Kutsal fahişelik eski Mısır ve Suriye'de de yaygındı. Öte yandan eski Ön Asya'da kutsal fahişelik dışında ücretli fahişelik de mevcuttu. Sâmililer arasında maddî imkânsızlıklar dolayısıyla genelevlerde fahişelik yapan çok sayıda kadının olduğu bilinmektedir.

Eski Yunanistan'da gerek "hierodouleia" denilen kutsal fahişelik gerekse ücretli fuhuş oldukça yaygındı. Aynı gelenek Helenistik ve Roma dünyasına da girmiştir. Atina'da Helenistik dönemin sonuna kadar her mahallede bir genelev bulunuyordu. Sıradan fahişelerin yanında "heteira" adını alan kültürlü fahişeler de vardı. Öte yandan gerek eski Yunanistan'da gerekse Roma'da icra edilen ve sonraları "lucerna extincta" (mum söndü) adıyla XVIII. yüzyıl Rusya'sında devam eden Dionizak kökenli toplu seks âyinlerini de zikretmek gerekir. Eski Yunan dünyasında bereket tanrısı Dionizos'a adanan bu törende kandiller söndürülüp taraflar toplu olarak bir nevi kutsal fuhuş ritüeli icra ederlerdi.

Kutsal fahişelik kurumuna Hindistan'da da rastlanmaktadır. Hindistan'ın yerli halklarından olan Hijralar arasında hadım edilen homoseksüel erkekler tapınaklarda kutsal fahişelik yapmaktaydılar. Orissa eyaletindeki Puri'de Jagannatha Tapınağı'nda "devadasi" denilen kutsal fahişeler bu geleneğin Hindistan'da 3000 yıl önceye kadar uzandığını gösterir. Eski Ön Asya dünyasındaki benzeri olarak bu kutsal fahişeler genelevlerde çalışan fahişelerden farklı mütalaa ediliyordu.

Ücretli fahişelik kurumunun Hindistan'daki geçmişi oldukça eskidir. Vedalar'da ücret karşılığında fuhuş yapanlar için "pumscali, mahanagni" ve "rama" terimleri kullanılmaktadır. Manu kanun-nâmesinde fahişelerin cezalandırılması gerektiği konusunda bir madde vardır. Hindistan'da soylu Budistler arasında fuhşun yaygın olduğu bilinmektedir. Budanın hayatını anlatan Catakalar'a bakılırsa bu fahişeler oldukça yüksek ücret alıyorlardı. Bunların en meşhur olanı da Visalalı fahişe Ambapata'dır. Bununla birlikte rahipler topluluğundan herhangi biri fahişelerle ilişkiye geçtiğinde derhal cemaatten atılırdı. Budizm'in genelde fahişeliğe olumlu baktığı söylenemez.

İlâhî dinlerin ücretli fuhuş veya kutsal fuhşun hükmü hakkında yaklaşık aynı tutumda birleştikleri görülmektedir. Yahudilik hem erkeğe hem kadına her türlü fuhşu yasaklamıştır. İbrânice'de fuhuş "zenut", fahişe "zona" kelimesiyle ifade edilir.

İsrâiloğulları'nın patriarklar (atalar) çağında kutsal fuhşun olduğu bilinmektedir. I. Samuel'deki (2/22) ifadeye bakılırsa bu eylem "çadır"da icra edilmekteydi. Öte yandan ücretli fahişelik de İsrail tarihinde oldukça yaygın olmakla birlikte (Tekvîn, 38/14; Yeşu, 2/1; I. Krallar, 3/16-27), bu tür fahişelik kutsal fahişeliğe göre daha az görülmektedir.

Yahuda'nın gelini Tamar'ın kocası ölünce kayınbiraderiyle evlendirilmesini beklemesi, bu yapılmayınca da tanınmayacak bir şekilde ücretli bir fahişe kılığına bürünüp kayınpederiyle yatıp ondan hamile kalması (Tekvîn, 38/14-15), aslında bir fahişe olan Rahab'ın Eriha'da İsrail casuslarını koruması (Yeşu, 2/4-16), Şimon'un Gaza'da bir fahişenin evinde kalması (Hâkimler, 16/1) ve iki fahişe kadının Süleyman'a bir çocuk meselesi getirmeleri üzerine onun konuyu halletmesiyle (I. Krallar, 3/16-28) ilgili ifadelerde fuhuş ve fahişeliği kınayan bir üslup yoktur. Ancak Ya'küb'un kızını alçaltan Şekem'le babasını öldürüklerinde Ya'küb'un oğullarının, "Kız kardeşimize bir fahişeye olduğu gibi mi davranmalıydı?" (Tekvîn, 34/31) demesi ve Amos'un Amatsya'ya, rabbın onun karısının şehirden fahişe olacağını bildirdiğini söylemesi (Amos, 7/17) fahişeliğin utanılacak bir şey olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında hem on emirde hem de, "Kızını fahişe ederek onu murdar etme, ta ki zina etmesin ve diyar alçaklıkla dolmasın" (Levililer, 19/29) şeklindeki açıklamada, ayrıca kâhinlerin ve rahiplerin evlenecekleri kadınların fahişe veya bozuk kadın olmamaları (Levililer, 21/7), bir kâhin kızının fahişelik etmesi durumunda yakılarak cezalandırılması (Levililer, 21/9), bir kız fahişelik ederek lekelenmişse taşlanarak öldürülmesi gerektiği (Tesniye, 22/21), İsrâiloğulları'nda ücretli fuhuş yapanların bu ücreti mâbede adak olarak getirememeleri (Tesniye, 23/18) gibi hususlar yahudi kutsal kitaplarında fuhşun yasaklandığını göstermektedir.

İsrail'de kutsal fuhuş sıradan fuhuştan daha ciddi bir tehlike olarak görül-müş, kutsal kitapta bu fuhuş bir put-

perestlik geleneği sayılmıştır. Çünkü bu işin dayandığı inanca göre âlemin düzeni tanrılar ve tanrıçaların arasındaki ilişkilerle yürümektedir. Kutsal yerlerdeki tapınak fahişeleriyle girilecek cinsî ilişki, taklit büyü yoluyla onların da ilişkiye girmesine yol açacak, ancak bu suretle sürüllerdeki ve tarla bahçe mahsulündeki bereketle ailedeki zürriyet gerçekleşebilecektir. Yahudi kutsal kitabında erkek ve kadın kutsal fuhuş, "İsrâil kızlarından ve İsrâil oğullarından kendilerini fuhşa vakfetmiş kimse olmayacaktır. Kadın fuhşunun kazancını yahut erkek fuhşunun ücretini herhangi bir adak için Allah'ın rabbın mâbedine getirmeyeceksin; çünkü bunların ikisi de Allah'ın rabbe mekruh şeylerdir" (Tesniye, 23/17-18) gibi ifadelerle yasaklamıştır. Yahuda devletinde zaman zaman, kadınlardan ve erkeklerden kutsal fuhuşta bulunanların ülke dışına sürülmesi kararları alınmıştır (I. Krallar, 14/24, 15/12, 22/46; II. Krallar, 23/7; Hoşea, 4/14). Peygamberlerle ilgili kutsal kitap metinlerinde putperest kökenli olduğu için kutsal fuhşa çok hücum edilmiştir (II. Krallar, 23/4-14; Yeremya, 2/20; Hezekiel, 23/37 vd.). Öte yandan fahişeliğe ilgili terimler, yahudilerin rablerine itaatsizliklerini ifade etmek üzere mecazî-edebî bir şekilde de kullanılmıştır (Sayılar, 25/1-2; Hâkimler, 2/17, 8/27, 33; Yeremya, 3/6; Hezekiel, 6/9; Hoşea, 4/12 m).

Kutsal kitap Tanah dışındaki yahudi dinî literatüründe de fuhuş yerilmiştir. Talmudik dönemlerde yahudiler arasında fahişelik yaygındı. Pesahim'den (113/2) anlaşıldığına göre içerisinde çok sayıda yahudi kadının çalıştığı genelevler vardı. Bazı rabbiler buradaki fahişeleri kiralayarak belli bir müddet onlarla birlikte olabiliyorlardı (Tosef., Tem. 4/8; krş. Tesniye, 23/19). Evli olmayan fahişenin ücretinin nasıl ve neye göre ödeneceği hususunda farklı anlayışlar vardır. Bir kısım rabbiye göre böyle bir fahişeye ilişkiye giren ona para ödemelidir (Maim. Yad, Issurei ha Mizbe'ah, 4/8). Bazı rabbiler de, sunakta verilecek takdimenin değerinde olmayan, para dışında bir hediyeye ile fahişenin bedelinin ödenebileceğini kabul ederler (Tem. 6/4). Halakha'ya göre fuhuş ilişkisi sadece şer'î anlamda yasaklanmış olanları değil, aynı zamanda evlilik gayesiyle yapılmayan her türlü cinsî ilişkiye ve nikâhsız evlenmeye de şâmil olup bunların tamamı yasaklanmıştır.

Yahudi kutsal kitabı, bazan fuhuş ve zina terimleriyle İsrâilîoğulları'nın tevhid yolunun dışına özenmelerini de kastetmektedir (Sayılar, 25/1-2; Hâkimler, 2/13, 17, 8/27, 33; Yeremya, 3/6). Yahudi dininde zina on emir içerisinde yasaklanmıştır (Çıkış, 20/14; Levililer, 18/20; Tesniye, 22/22-29). Baba evinde zina yapan kadınla şehirde bu işi yapan erkek ve kadın taşlanarak öldürülür. Kırda zina yapılması durumunda ise sadece erkek öldürülür (Tesniye, 22/21-24).

Yeni Ahid'de fuhuş için kullanılan genel terim "pornee"dir. Hristiyanlık'ta "fahişe" (Matta, 21/31), "kötü kadın" (Luka, 15/30), "zina" (Korintoslular'a Birinci Mektup, 6/13) gibi kelimeler kullanılarak fuhuş yasaklanmakla birlikte Eski Ahid ile karşılaştırıldığında Yeni Ahid'de fahişeleri yermekten çok onları dine çekme gayesinin ön plana alındığı görülmektedir. "Doğrusu size derim: Vergi mültezimleri ve fahişeler Allah'ın melekûtuna sizden önce giriyorlar. Çünkü Yahyâ size salâh yolunda geldi, siz ona inanmadınız; fakat vergi mültezimleri ve fahişeler ona inandılar..." (Matta, 21/31-32) cümlesi bunun delilidir. Bununla beraber fuhuşu yeren ifadeler de bulunmaktadır (Meselâ bk. Luka, 15/30-32). İsa Mesîh bir mesel içinde, fuhuşa düşüp kötü kadınlara kapılanların mânen öldüğünü, onların bir kayıp olduğunu anlatmaktadır. Pavlus da fuhuşu yermektedir (Korintoslular'a Birinci Mektup, 6/5-17). Aynı şekilde Yeni Ahid'in "Vahiy" bölümünde "büyük fahişe", "kadın", "zina", "canavar", "kuzu" kelimeleri mecazi olarak kullanılmış; muhtemelen Roma "Büyük Bâbil, dünyanın fahişelerinin ve çirkinliklerinin anası" şeklinde nitelendirilmiştir (Vahiy, 17/1-8). Roma büyük şehir, kadın ve büyük fahişeye benzetilmiş, onunla yerin krallarının zina ettiği belirtilerek eski kutsal fuhuş anlayışına göre kralların kutsal fahişelerle fuhuş yapmaları canlandırılmış; kuzunun (İsa Mesîh) canavarın (Roma imparatoru) emrindeki kralları yeneceği, böylece Allah'ın sözünün tamamlanacağı anlatılmıştır.

Hristiyanlık'ta zina, İsa Mesîh'in dağıtımındaki vaazında (Matta, 5) on emrin, "Zina etmeyeceksin" şeklindeki 7. maddesini yorumlamasıyla aydınlık kazanmıştır. Hristiyanlar, on emrin zina ile ilgili yasağına uymaları yanında, "Bir kadına şehvetle bakan her adam zaten yüreğinde onunla zina etmiştir" (Matta, 5/28) şeklindeki İncil cümlesini göz önünde tut-

mak ve eğer bir göz sürçmelere sebep oluyorsa onu çıkarıp atmakla yükümlü idiler (Matta, 5/29). Bu sebeple yahudiler kadar hristiyanlar da eski Yunan ve Roma'da cârî olan fuhuşla mücadele etmek zorunda kaldılar. Bazı hristiyan azizleri, İmparator Teodosius ve Valentinus'u genelevlerden vergi almaktan vazgeçirip bu kötülük odaklarını kapatmayı sağladılar. Buna benzer yollarla Ortaçağ başlarında Hristiyanlığın hâkim olduğu ülkelerde fuhuş oldukça azaldı. Fakat fuhuşun kesin olarak önlenmesi için başvurulan tedbirler yetersiz kalınca Hristiyanlık fuhuş "gerekli kötülük" olarak tanımaya mecbur kalmıştır. İki büyük teolog aziz Augustinus ve Aquinolu Thomas bu konu üzerinde durmuşlardır. Kilise yöneticileri, Ortaçağ Avrupası'nda fuhuştan vazgeçmiş kadınları topluma yeniden kazandırmak için onların evlenme masraflarını üstlenme gibi bazı teşebbüslerde bulundular. Ancak Avrupa'nın maddecî geleneği, sosyete hesapları, derebeyinin evlenen her kızıdaki öncelik hakkına toplumların alışması gibi olumsuz şartlar fuhuşun önlenmesini engelledi. Bunun sonucunda fuhuşun kanunlar dahilinde yapılması sağlanmaya çalışıldı, ruhsata bağlandı; sonuçta eski Yunan ve Roma'da olduğu gibi vergi gelirlerinin en önemli kaynağı haline geldi. Bütün Avrupa'da büyük şehirlerde genelevler açıldı. Ayrıca Rönesans'tan itibaren önce İtalyan saraylarında, ardından Fransa, Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinin aristokrat çevrelerinde eski Yunan ve Mezopotamya'daki gibi kibar fahişeler sınıfı oluştu. Böylece Avrupa'da fuhuş genelevde, sokakta ve özel yerlerde yaygınlaştı. Toulouse'da genelevlerden alınan vergi belediye ve üniversite arasında paylaşılıyordu. İngiltere'de ise genelev ruhsatlarını başlangıçta Winchester piskoposları, daha sonra da parlamento verdi.

BİBLİYOGRAFYA:

Cevherî, *eş-Şihâh*, III, 1014; *Lisânü'l-‘Arab*, "fhş" md.; *et-Ta'rifât*, "fâhişe" md.; *Tâcü'l-‘arûs*, "fhş"; Ebû'l-Bekâ, *Külliyât* (nşr. Adnân Deriş — Muhammed el-Misrî), Dimaşk 1982, III, 317; Câhiz, *Hilâfet Ordusunun Menkıbeleri ve Türklerin Faziletleri* (trc. Ramazan Şeşen), Ankara 1967, s. 76; İbn Fadlan *Seyahatname'si* (trc. Lütfi Doğan, *AÜFD*, III/1-2 [1954] içinde), s. 59-80; Nevevî, *Şerhu Müslim*, XVII, 77-78; İbn Kayyım el-Cevziyye, *Zâdül-meâd* (trc. Mehmet Erdoğan v.dğr.), İstanbul 1990, VI, 345-352; Aynî, *‘Umdetü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, XV, 153-154; Âlûsî, *Râhu'l-me‘ânî*, XVIII, 122-123; Butrus el-Bustânî, *Muhtü'l-Muhtü*, Bey-

rut 1987, s. 678; Ahmed Râsim, *Eski Maceralardan Fuhuş-i Atık*, İstanbul 1340/1922; Elmalılı, *Hak Dini*, II, 1177, 1332; VI, 4247-4248; VII, 5055; O. J. Baab, "Prostitution", *IDB*, III, 931-934; M. P. Srivastava, *Society and Culture in Medieval India (1206-1707)*, Allahabad 1975, s. 122; "Fuhuş", *TA*, XVII, 60-62; M. D. Herr — M. Wurmbrand, "Prostitution", *EJd*, XIII, 1243-1247; T. G. Pinches, "Chastity (Semitic and Egypt)", *ERE*, III, 497-498; W. J. Woodhouse, "Prostitution", *a.e.*, X, 404-409; "Fuhuş", *Büyük Larousse*, İstanbul 1986, VII, 4322-4323; "Fuhuş", *ABr*, IX, 190; F. A. Marglin, "Hierodouleia", *ER*, VI, 309-313; K. W. Bolle, "Hieros Gamos", *a.e.*, VI, 320; I. P. Culianu, "Sexuality (Europe)", *a.e.*, XIII, 187, 188; Zaffer Toprak, "Fuhuş", *DBİstA*, III, 342-345.

GÜNAY TÜMER

İslâm Dönemi. İslâmî literatürde fuhuş, kelimenin sözlük anlamıyla da bağlantılı olarak "aşırı derecede çirkin söz ve davranış, büyük günah, edep ve ahlâka aykırı olup dinen yasaklanan her türlü kötülük ve çirkinlik" anlamında kullanılır. Kur'an-ı Kerim'de bu kökten türeyen fahşâ, fâhişe ve fevâhiş kelimeleri yirmi dört yerde geçmekte olup (bk. M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "fhş" md.) çoğunda yukarıdaki anlamlar, bir kısmında ise kinaye yoluyla zina, livâta, sevicilik gibi her toplumda yüz kızartıcı suç ve çirkinlik olarak kabul edilen iffetsizlikler kastedilir (bk. en-Nisâ 4/15, 19, 25; en-Neml 27/54; el-Ahzâb 33/30; et-Talak 65/1).

Hadislerde fuhuş kelimesi ve fâhiş, mütefahhiş, fâhişe, fevâhiş, fahhâş gibi türevleri sıkça kullanılmakta olup (bk. Wensinck, *el-Mu'cem*, "fhş" md.) bunların bir kısmında "bir söz ve davranışın mâkul ve mütat ölçülerin dışına taşıp aşırılığa kaçması" anlamı (Buhârî, "Edeb", 38, 39, 48; Müslim, "Birr", 73; "Selâm", 11; Tirmizî, "Birr", 47, 59), çoğunda ise "büyük günah, edepsizlik ve iffetsizlik" anlamları kastedilmiştir. Esasen her iki mânanın özünde aşırılık, İslâm filozoflarının tabiriyle "itidalin iki aşırı ucundan biri olan ifrat" anlamı mevcut olup buna göre fuhuş insanın ahlâkî davranışlarını meydana getiren bazı kuvvetlerdeki ifratı ifade eder. Ancak fuhuş ve fâhişe kelimeleri İslâmî kaynaklarda giderek insanın iffet ve haya sınırlarını aşan, dinen ve ahlâken yasaklanıp kınanan cinsî suçlar ve davranış bozukluklarını ifade eden birer terim halini almıştır.

Arapça'da fuhuş karşılığında bigâ, fâhişe karşılığında bagî kelimeleri de kul-